

fløjelsagtig haarede og bløde; kun saadanne bruges; de var saveede af levende Hjorte. Dyrehaven, som kaldes en Mralnik, laa paa Bjærgskraaningen og var mange Td. Land stor. Den var indhegnet med et 4 til 5 Alen højt, meget solidt Gærde af Pæle; for Hjortene er gode Springere. Kolonisten maa købe Hegns-Materialet af Regeringen, og det er en ret betydelig Udgift for ham.

»Da vi kom ind i Indhegningen, kaldte Mikhail paa Dyrene — som en Bondekone kalder paa sine Kyllinger — og Dyrene kom imod ham for at blive fodret, men ved at se en Fremmed (Forfatteren) blev de bange, snusede i Luften og flygtede ind i Indhegningens Tykninger.

»Om Sommeren er de i denne rummelige Plads« — sagde Mikhail — »men hen paa Efteraaret, før der kommer Sne, bliver de dreven ind i en mindre Indhegning, hvor de bliver fodrede hele Vinteren, og der bliver deres Takker savet af om Forsommeren. — Naar Kalvene er 3 Aar gamle, tages Takkerne tørste Gang. — I Juli eller Begyndelsen af Juli er Takkerne fuldvoksne og mest værdifulde. Bliver de siddende paa Dyret længere, bliver de haarde, og er da uden Værdi«.

Hvordan gaar det Dyrene naar deres Takker er saveede af; taber de Stumpen, som bliver siddende tilbage?»

»Ja, de taber Stumpen i April eller Maj næste Aar, det er deres Fældingstid, og da er de sygelige«.

Han beskrev hvorledes Operationen blev foretaget. Hjortene blev fangede med Lasso, fik en Løkke om Forbenene og en anden Løkke om Bagbenene blev kastede og Øjnene tilbundne. Medens en Mand holder paa Hovedet, saver en anden Mand Takkerne af med en almindelig Haandsav. Stumpen, der blev siddende, blødte; den blev indgnedet med Kulstøv og Salt og forbundne med en Klud. Blødningen standsede snart. Dyret fik sin Frihed, og glemte snart hvad der var sket.

Det hænder, at Dyr slipper ud af Indhegningen om Sommeren, men de kommer ofte frivillig tilbage om Vinteren for at blive fodret. Men nogle kommer ikke tilbage, bliver borte og lever i fri Tilstand. — Der lever mange Tusinder (?) vilde Hjorte i de vidstrakte Altai Bjærges ukendte Egne, og de er meget sky for Mennesker.

Hjemkommen til Huset viste Mikhail Forfatteren de tilberedte Takker og forklarede hvorledes de blev tilberedte til Salg. De blev dyppede i kogende Vand flere Gange og derefter tørrede i Luften. De tabte derved i Vægt. Naar de var færdige, havde de tabt det Halve af den oprindelige Vægt.

Om Efteraaret kommer Købmænd, Kinesere og Tatarer og køber dem.

I Kina kaldes de saaledes tilberedte Takker »ludzon«.

P. Gjellerup.

Literaturanmeldelser.

Forslag om at bebygge Scoresby Sund-Eggen i Østgrønland ved vestgrønlandske Sælfangere af Harald Olrik.

Det virksomme Grønlandske Selskab har udgivet det 3. Hefte af sine Skrifter, som indeholder et af Assistent H. Olrik fremsat Forslag om at bebygge Egnene ved Scoresby Sund ved Sælfangere fra Vestgrønland. Dette Forslag er i høj Grad interessant og nu, da Interessen for vore nordlige Besiddelser synes at være vækket, tillige meget aktuelt.

Forfatteren indleder sin Afhandling med nogle udførlige statistiske Oplysninger, af hvilke han uddrager den Slutning, at Dele af dansk Nordgrønland, særlig Egedesmindes Distrikt, allerede nu er overbefolket, samtidig med at Sælerne, Hovedbetingelsen for Grønlændernes Eksistens, er aftaget i Mængde, saa at deres Antal ikke mere staar i et passende Forhold til Befolkningens Størrelse; ligesom Rensdyr og Edderfugle ogsaa er bleven sparsommere end tidligere. Grønlændernes Livsvilkaar

paa visse Egne af Vestkysten maa derfor siges at være forringet.

Der har jo været Tale om og er ogsaa gjort Forsøg paa at skaffe Grønlænderne andre Leveveje end Sælfangsten, men hertil bemærker Olrik, at han er enig med alle de Sagkyndige, som ofte nok har udtalt, at Grønlænderne er lykkeligst og bedst tjent med at blive ved deres gamle Erhverv, Sælfangsten, som giver dem alt, hvad de behøver: Kød, Lys, Varme, Klæder o. s. v., hvad intet andet Erhverv kan give dem direkte.

Forfatteren anser det derfor for at være ønskeligt at gøre et Forsøg paa at flytte nogle Grønlændere fra Vestkysten til Egne, hvor der er Betingelser for, at de kan skaffe de fornødne gode Livsvilkaar, saa at de kan leve et lykkeligere Liv, end Forholdene tillader dem det paa Vestkysten. En saadan Bortflytning vilde være til Gavn saavel for de Udvandrede som for de Tilbageblivende.

Olrik mener nu, at disse Betingelser i fuldt Mål forefindes i Egnene omkring Scoresby Sund, dette vidt forgrenede Fjordkompleks, der paa

c. 70° Br. paa Grønlands Østkyst strækker sig c. 40 danske Mil ind i Landet. Efter alle de Oplysninger, man har om disse Egne, findes der her et usædvanlig rigt Dyreliv, som vil yde Beboerne alt, hvad der er af Betydning for eskimoisk Erhvervsliv. Her er først og fremmest mange Sæler af forskellige Arter, endvidere Hvalrosser, Narhvaler, Bjørne, Rensdyr, Moskusokser, Ræve og Harer. Her er Mængder af Gæs, Edderfugle og Ryper; her er store Fuglefjælde med Maager, Alker og andre højnordiske Fugle. Her er endvidere Brændsel i Form af Drivtømmer og Lyng. Fjorden er den største Del af Aaret, ca. 9 Maaneder, islagt, og da Isen ikke brydes, er der udmærkede Betingelser for Garnfangst og Slædekørsel.

De klimatologiske Forhold i Scoresby Sund er ikke meget forskellig fra de nordligste Kolonier paa Vestkysten som Upernivik og Umanak, selv om Kulden i Vintermaanederne er noget strengere i Scoresby Sund. Til Gengæld er Kulden her ikke saa følelig, fordi det samtidig er Vindstille. Det maa tillige erindres, at der kun foreligger Observationer for Vinteren 1891—92, da Hekla-Ekspeditionen overvintrede i Scoresby Sund, og alt tydede paa, at denne Vinter var usædvanlig streng.

Scoresby Sund har i tidligere Tider været beboet af Eskimoer. Der er saaledes fundet 7—8 Bopladser med Ruiner af mere end 30 Huse foruden mange Teltpladser, Kødgrave og lignende, som viser, at Eskimoerne endog uden Nutidens Hjælpe-midler har levet og befundet sig godt her.

Kort sagt, alle Forhold tyder paa, at Scoresby Sund vil være et Sted, som indeholder alle Betingelser for, at et grønlandsk Samfund kan leve under andre Forhold end paa Vestkysten, og Olrik foreslaar derfor at flytte 10 Sælfangere fra Egedesminde Distrikt til Scoresby Sund.

Foruden Hensynet til at skaffe Grønlønderne bedre Levevilkkaar, er der en anden og ikke mindre vægtig, national Grund, som taler for, at der fra dansk Side gøres et Forsøg paa at bebygge Scoresby Sund. Landet her er nemlig kun nominelt taget i Besiddelse for den danske Krone; men først ved en faktisk og permanent Bebyggelse af Landet ved danske Grønløndere, vil den egentlige Besiddelse af det være sikret, og man vil undgaa Besøg af fremmede Fangstmænd og Jægere, som ikke altid har drevet Jagten paa en hensynsfuld Maade. Desuden er Landet ikke saa grundigt kendt,

at man ved hvilke Fremtidsudsigter, det rummer, og det bør derfor sikres for Danmark.

Olrik har tænkt selv at skulle være Leder af Stationen, og han skulde foruden de 10 Fangere med deres Familier have 1 Kateket, 1 Jordemoder og en Tømmermand med sig. Han har allerede Tilsagn fra det fornødne Antal og endnu flere ønsker at komme med.

Ekspeditionen er tænkt at skulle afgaa fra Vestgrønland i Begyndelsen af Juli og ventes at komme til Scoresby Sund i Slutningen af samme Maaned. Stationen skulde da etableres i Hekla Havn, hvor Husene opføres, Godset bringes i Land, hvorefter Skibet hjemgaar.

I de følgende Aar skulde Grønlønderne om Sommeren flytte i Telt til de forskellige Pladser i Fjordkomplekset, hvorfra deres Produkter saa hentes til Stationen i Hekla Havn pr. Motorbaad.

Den samlede Udgift til hele Foretagendet anslaaer Forfatteren til 65.000 Kr.

Dette er i store Træk Assistent Olriks Forslag. Foretagendet er tænkt som et Forsøg, der, hvis det fører til et heldigt Resultat, efterhaanden kan udvides, saaledes at der med Tiden kan leve en forholdsvis stor Mængde velsituerede Grønløndere i disse Egne, samtidig med at Grønlands Vestkyst aflastes for en Del af sin Overbefolkning, hvorved den tilbageblevne Del faar bedre Livsvilkkaar.

Man maa være Forfatteren i høj Grad taknemlig, fordi han har rejst dette Spørgsmaal, og det grønlandske Selskab, fordi det har udgivet hans Afhandling. Der er selvfølgelig mange Detailler, som kan trænge til en nærmere Drøftelse, og nogle Forandringer i den fremsatte Plan vil rimeligvis være nødvendig, men i det Hele og Store er Grundtanken i Forslaget sund, og det er at haabe, at Forsøget i en ikke al for fjærn Fremtid maa blive realiseret, selv om dette paa Grund af Krigen ikke lader sig gøre i Øjeblikket.

Af Selvsyn ved jeg, hvor rigt et Dyreliv, der udfolder sig i de omtalte Egne, ligesom jeg ved, at faa Steder paa Vestkysten byder saa gode Betingelser for et Jagtfolks Eksistens som Scoresby Sund. Bekostningerne ved det foreslaaede Forsøg er ikke uoverkommelig for den danske Stat, selv om Udgifterne muligvis skulde blive noget større, end Olrik havde beregnet. Danmark har en Forpligtelse til ikke at lade denne Del af Østkysten ligge ubeboet, for at undgaa, som det udtales i Fortalen til Afhandlingen, »at Chansen for at ud-

nytte denne Kyst for Grønlænderne gaar tabt ved, at en anden Nation en skønne Dag kommer Danmark i Forkøbet og tager Landet i varig Besiddelse, saaledes som sket er f. Eks. paa Spitzbergen.

Enhver Dansk, der interesserer sig for Grønlænderne og Grønland, bør gøre sig bekendt med Assistent Orløks Forslag og støtte det.

C. Ryder.

Danmarks Statistik. Statistisk Aarvog 1916. København 1916.

Den af det statistiske Departement udgivne Aarvog er saa almindelig kendt og benyttet, at en anbefaling af den turde være ganske overflødig. Blandt de mange Oplysninger, den nu udkomne Aargang 1916 bringer, skal i det følgende kun nogle ganske enkelte gengives.

Folkemængden i det egentlige Danmark var, svagt afrundet:

i 1801	929.000
i 1880	1.969.000
i 1916	2.921.000

saa at Tilvæksten i de 36 Aar fra 1880 til 1916 altsaa er lige saa stor som i de 79 Aar fra 1801 til 1880. Af denne Folkemængde indeholdt Stor-København i 1916 637.453 Mennesker; og iøvrigt fremgaar Hovedstadens (o: Københavns + Frederiksbergs) Vækst klart af følgende Tal:

	Indbyggere	Tilvækst:
i 1769	81.000	Mennesker
i 1787	91.000	1769—1801 ... 21.000
i 1801	102.000	1801—1880 ... 159.000
i 1880	261.000	1880—1916 ... 345.000
i 1916	606.000	

Siden 1850 har Hovedstadens procentvise aarlige Tilvækst stadig været større end den procentvise Tilvækst for hele Landet; det kan saaledes anføres:

	Hovedstaden	Hele Landet
1850—1855	2.22 %	1.28 %
1860—1870	1.95 %	1.05 %
1880—1890	3.25 %	0.99 %
1911—1916	1.61 %	1.16 %

Man træffer ofte den Opfattelse, at Ægteskaber »nu om Stunder« indgaas i en senere Alder end »i gamle Dage«; Statistikens Tal udviser imid-

lertid akkurat det modsatte; Gennemsnitsalderen ved Vielsens Indgaaelse var nemlig:

	1855— 1859:	1865— 1869:	1875— 1879:	1885— 1889:	1895— 1900:	1905— 1910:
Mænd:	31.5	31.2	30.4	29.9	29.2	29.0
Kvinder:	28.6	28.2	27.4	27.0	26.3	25.9

altsaa en afgjort Tendens mod tidligere Ægteskaber.

Endvidere viser det sig, at den gennemsnitlige Levetid efterhaanden forlænges. Det Antal Aar, en Person gennemsnitlig har tilbage at leve i, er saaledes:

	Mænd			
	1840—1849	1860—1869	1895—1900	1906—1910
I en Alder af 0 Aar:	40.9	43.6	50.2	54.9
» » » » 20 »:	40.1	41.6	44.5	46.3
» » » » 40 »:	25.8	27.0	28.9	29.7
» » » » 60 »:	13.2	13.5	14.7	15.2

	Kvinder			
	1840—1849	1860—1869	1895—1900	1906—1910
I en Alder af 0 Aar:	43.5	45.2	53.2	57.9
» » » » 20 »:	41.8	43.2	46.7	48.2
» » » » 40 »:	27.8	29.1	31.2	32.0
» » » » 60 »:	14.2	14.8	16.0	16.5

Dette er vel en Følge af forbedrede hygiejniske Forhold. — Endvidere viser Tabellen tydeligt, at Kvinder gennemsnitlig lever længere end Mænd.

Sluttelig skal af de internationale Tabeller meddeles følgende Oversigt over Befolkningstilvæksten i 10-Aaret 1904—14, udtrykt i pCt. af Befolkningens mængden i 1904:

Frankrig	1.5 %
Norge, Sverige, Storbritannien og Irland, Spanien.....	7.7—8.2 %
Italien, Østrig-Ungarn, Portugal	9.0—9.6 %
Schweiz	11.9 %
Danmark.....	12.5 %
Tyskland, Finland, Holland.	14.0—15.1 %
Rusland (uden Finland).....	21.4 %

Danmark staar altsaa midt imellem de to Yderpunkter, der repræsenteres af Frankrig og Rusland; trods Frankrigs ca. 40 Millioner Indbyggere er Befolkningens absolutte Tilvækst i Aarene 1904—14 ikke engang dobbelt saa stor som den absolutte Tilvækst i Danmarks Befolkning i samme Tidsrum; derimod er Ruslands (incl. Finlands) Befolkningstilvækst i dette Tidsrum ca. 9 Gange saa stor som det egentlige Danmarks samlede Indbyggerantal i 1914.

Det bemærkes, at de Folketællinger, hvorpaa